

Collectief Rivierenland Jaarbericht 2023

Collectief
Rivierenland
agrarisch
natuurbeheer

INHOUD

WAT IS COLLECTIEF RIVIERENLAND?

pagina 3

CIJFERS EN ACTIVITEITEN

pagina 4

AGRARISCH NATUUR- EN LANDSCHAPSBEHEER

pagina 6

PROJECTEN

pagina 10

VOORUITBLIK NAAR 2024

pagina 15

RESULTATEN 2023

pagina 16

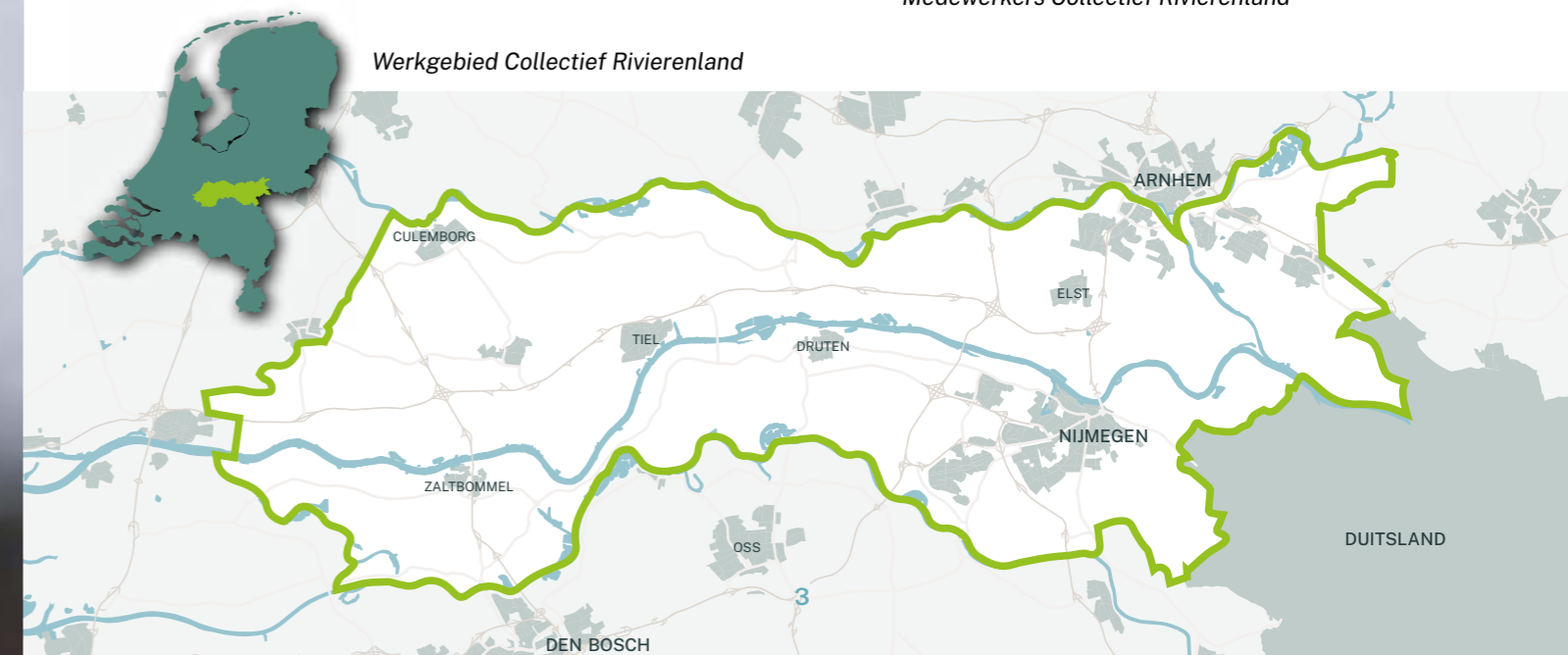
WAT IS COLLECTIEF RIVIERENLAND?

Collectief Rivierenland is begin 2015 opgericht door de zes agrarische natuurverenigingen in het rivierengebied. Met als belangrijkste doel het uitvoeren van de subsidieregeling Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), waaraan zowel boeren als particulieren deel kunnen nemen. Inmiddels zijn we gestart met de 2e 6-jarige beheerperiode van het ANLb.

We kiezen daarbij expliciet voor kwaliteit. Als collectief gaan we voor een maximaal natuurresultaat met behoud van draagvlak bij onze deelnemers. Weidevogelbeheer en patrijzenbeheer zijn belangrijke pijlers in dit gebied. Het succes van dit beheer hier is toe te schrijven aan onze goede samenwerking met alle agrarische natuurverenigingen, Stichting Landschapsbeheer Gelderland en de vele vrijwilligers in het rivierengebied.

Medewerkers Collectief Rivierenland

CIJFERS EN ACTIVITEITEN VAN 2023

BESTUUR

- ▶ Het bestuur van Collectief Rivierenland bestaat uit afgevaardigden van **6 agrarische natuurverenigingen** en heeft een onafhankelijk voorzitter. Het bestuur bestaat daarmee uit **7 personen**.
- ▶ Het bestuur **vergaderde 13 keer**.
- ▶ De werkorganisatie **vergaderde 13 keer**.
- ▶ Collectief Rivierenland organiseerde **2 keer een algemene ledenvergadering**, in maart en oktober.
- ▶ Collectief Rivierenland had **618 deelnemers** in 2023.

ORGANISATIE

- ▶ De werkorganisatie bestaat in 2023 uit:
 - **5 gebiedscoördinatoren**
 - **1 ecooloog / projectleider**
 - **1 directeur/ regiocoördinator**
 - **1 administratief en financieel medewerker**
 - **1 algemeen medewerker / communicatie**
- ▶ Dit jaar is **één nieuwe gebiedscoördinator** in dienst gekomen en is één medewerker gestart als medewerker communicatie.
- ▶ In 2023 zijn bij **148 deelnemers** in totaal **454 elementen of percelen** geschouwd.

SUBSIDIE

- ▶ Met de goedkeuring op de **uitbreidingsaanvraag** voor de regeling Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer hebben we in november een subsidiebeschikking van provincie Gelderland ontvangen voor 4.488 hectare met een bedrag van € 27.571.096,- voor de periode 2023 tot en met 2028.

COMMUNICATIE

- ▶ Collectief Rivierenland heeft een **jaarbericht 2023** opgesteld.
- ▶ **Alle leden en externe relaties hebben 11 digitale nieuwsbrieven** ontvangen afgelopen jaar.
- ▶ Collectief Rivierenland heeft **24 kennismailings** naar de deelnemers verstuurd afgelopen jaar.
- ▶ In het voorjaar zijn er voorafgaand aan het weidevogelseizoen bijeenkomsten georganiseerd met de coördinatoren van de weidevogelgroepen. In het najaar zijn er een **virtueel evaluatiebijeenkomsten** georganiseerd met de coördinatoren van de weidevogel- en patrijzenvrijwilligers.

KENNISONTWIKKELING

- ▶ Bestuursleden en medewerkers van Collectief Rivierenland waren aanwezig op de online en live Boerennatuurdag en ALV van BoerenNatuur. Medewerkers hebben deelgenomen aan diverse cursusactiviteiten georganiseerd door BoerenNatuur.
- ▶ Er zijn verschillen praktijkcursussen en kennisbijeenkomsten georganiseerd. In totaal zijn er **5 bijeenkomsten** georganiseerd:
 - 1 snoeicursus hoogstamfruit
 - 1 cursus patrijzen tellen (SLG met SOVON)
 - 1 cursus weidevogelbescherming
 - 1 bijeenkomst project Bokashi
 - 1 veldbijeenkomst ontwikkelen kruidenrijk grasland
- ▶ **82 deelnemers** hebben een Bedrijfsnatuurplan ontvangen. In dit plan wordt een analyse gemaakt van natuur en biodiversiteit op en om het bedrijf. Samen met de agrariër kijken we welke natuurwaarden er al aanwezig zijn en welke er ontwikkeld kunnen worden.

AGRARISCH NATUUR- EN LANDSCHAPSBEHEER

Afgelopen jaar zijn we naast de uitvoering van het beheer druk geweest met het nieuwe beheer voor de periode 2023-2028. Met onze deelnemers hebben we voor de komende beheerperiode een uitbreiding van het beheer af kunnen spreken en stijgt het aantal nieuwe deelnemers aan het agrarisch natuur- en landschapsbeheer. De komende jaren zetten we samen de schouders eronder om het agrarisch cultuurlandschap in Rivierenland te behouden en te versterken.

WEIDVOGELS

De resultaten in de weidevogelgebieden zijn over het algemeen goed maar kunnen wel erg verschillen per gebied. In 2023 hebben de weidevogelgroepen zich weer fantastisch ingezet en alle weidevo-

gelgebieden gemonitord. Volgens de tellingen is in 2023 het totaal aantal grutto broedparen licht gedaald t.o.v. de voorgaande jaren. Uit de monitoring kwam naar voren dat het nestsucces (uitkomstpercentage van de legsels) in de kerngebie-

Vrijwilligers bij een nieuw weidevogelbord

een Grutto

den gemiddeld hoger dan 70% was. Daarnaast was de kuikenoverleving in de meeste gebieden goed. Gemiddeld over alle gebieden was de overleving meer dan 65%. De kuikenoverleving is sinds 2018 nog niet eerder zo hoog geweest als in 2023. We hebben inmiddels 37 ha plasdras gebieden kunnen realiseren. Ook werd er op vele plekken last-minute beheer in de vorm van kuikenland toegevoegd. Dit ondersteunt de kuikens door goede bescherming en voedselvoorziening te bieden.

Ook de droneteams waren in 2023 wederom actief. Een tiental vrijwilligers ging regelmatig vroeg uit de veren om de weidevogels op te sporen voordat er gemaaid werd. Ook werden er informatieborden geplaatst bij een aantal weidevogelgebieden. De samenwerking tussen de agrariër, weidevogelvrijwilliger en coördinatoren van Stichting Landschapsbeheer Gelderland en het Collectief is cruciaal voor deze successen. Bedankt allemaal!

PATRIJZEN

De patrijs is een belangrijke en bekende akker-
vogel in het boerenlandschap. Sinds 2018 zijn er
ANLb maatregelen gericht op de patrijs en worden
deze ook gemonitord. De 101 telgebieden in het
rivierenland worden door 110 vrijwilligers geteld.
In totaal werden er afgelopen jaar 142 territoria
gevonden, waarvan 85 territoria binnen de zoge-
naamde focusgebieden.

Voor de patrijs is net zoals voor de weidevogels
een mozaïek van beheer belangrijk. Hierbij is een
combinatie van struweelhagen, akkerranden, ke-
verbanken en braakstroken belangrijk. Dit biedt
zowel dekking als voedsel voor de volwassen die-
ren en hun jongen.

MONITORING BOTANISCHE GRASLANDEN

In 2023 zijn 49 percelen op de uiterwaarden geïn-
ventariseerd. Hierbij kwam duidelijk naar voren dat
percelen die beheerd werden via de ANLb pakket-
ten meer soortenrijk waren dan percelen in regulier
agrarisch beheer. Het gemiddelde aantal soorten
in een regulier perceel was afgerond 10 stuks waar
dit in een perceel met ANLb op 23 zat.

Binnen het ANLb zijn er beheerpakketten voor
botanisch weiland en hooiland. Hierbij wordt niet
bemest en geen chemische onkruidbestrijding
toegepast. De focus binnen deze pakketten ligt
op verschrallen en het daarmee terugbrengen van
diversiteit in het grasland. Kruidenrijk grasland be-
vat een diversiteit aan kruiden en grassen welke
van enorme waarde is. Ze vormen een habitat voor
o.a. vele insecten en vogels. Ook vangen ze door
de sterke en diverse grasmat meer water op en zijn
dus beter bestand tegen droogte.

Om de komende jaren ook iets te kunnen zeggen
over de ontwikkeling van de kruidenrijkdom naar-
mate beheer langer uitgevoerd wordt, is het van
cruciaal belang dat de beheermonitoring voortge-
zet wordt. Daarnaast helpen de inventarisaties bij
advies op maat voor het beheer van deze graslan-
den. Zo kan gewaarborgd worden dat de percelen
de juiste kwaliteit ontwikkelen en behouden.

DOORADERING

Naast beheer gericht op weidevogels en patrijzen
is ook steeds meer nadruk op beheer voor amfi-
bieën en vissen. Hierbij werden er dit jaar bij 21
deelnemers sloten ecologisch geschoond om de

modderkruiper maar ook andere planten en die-
ren in de sloot te sparen. Daarnaast werden er ook
nieuwe poelen aangelegd om de kwetsbare kam-
salamander te ondersteunen.

Kruidenrijk grasland

PROJECTEN

ECOLOGISCH SLOOTSCHONEN

Dit jaar zijn we in twee pilotgebieden, rondom Deest en de Diefdijk, begonnen met het pakket ecologisch slootschonen. Bij ecologisch slootschonen laten we een deel van de vegetatie staan om het leefgebied te behouden. Daarnaast krijgen vissen tijdens het schonen van de sloot tijd om weg te zwemmen doordat de maaikorf even stilgehouden wordt. Om over de jaren te kunnen monitoren wat het effect van dit pakket is, zijn we begonnen met een nul-meting. In de gebieden zijn in totaal 90 sloten geïnventariseerd. Hierbij is gekeken naar o.a. waterkleur, slootdiepte,

diepte van de baggerlaag en aanwezige plantensoorten. Met de metingen is de basiskwaliteit van de sloot bepaald. Deze kwam voor een groot deel van de sloten uit op een redelijke kwaliteit waarbij soms uitschieters naar slechte kwaliteit maar ook goede kwaliteit. Als er gekeken wordt naar de habitateisen van de grote modderkruiper, de doelsoort waar we dit beheer voor uitvoeren, werd niet overal aan voldaan. Vooral een combinatie van een te dikke baggerlaag en te weinig ondergedoken waterplanten kwam naar voren als een punt van verbetering.

Bloemrijke akkerranden

Sloten monitoren

De komende beheerperiode gaan we aan de slag het verbeteren van de leefomgeving en het monitoren van de ontwikkeling van de sloten.

BLOEMRIJKE AKKERRANDEN

Ook het aanleggen van smalle bloemrijke en kruidenrijke randen is in 2023 uitgevoerd. Samen met 150 deelnemers hebben we 50 km bloemrijke akker-rand in het rivierenland gezaaid. In samenwerking met de Vlinderstichting, de deelnemers en vrijwilligers hebben we vlinders geteld.

BEDRIJFSNATUURPLANNEN

Ook dit jaar is het Collectief Rivierenland aan de slag gegaan met het opstellen van bedrijfsnatuurplannen. In het bedrijfsnatuurplan, ook wel biodiversiteitsplan genoemd, wordt een analyse gemaakt van de natuur en biodiversiteit op en rondom een bedrijf. Met elkaar kijken we welke natuurwaarden er al zijn en welke ontwikkeld kunnen worden. Naast akkerbouw- en melkveebedrijven, schrijven we ook plannen voor de boomteelt en fruitteelt.

BOKASHI

Samen met de Ploegdriever is een pilot gedaan met bokashi. Bokashi is een bodemverbeteraar van hoofdzakelijk gefermenteerd organisch materiaal. In 2022 zijn de deelnemende agrariërs begonnen met het verwerken van de bokashi. Veel waardevolle en unieke ervaringen met het maken en verwerken van dit materiaal zijn gedaan. Dit jaar heeft een evaluatie van het project plaatsgevonden en is een brochure uitgebracht met ervaringen en handreikingen voor het maken en toepassen van bokashi uit groene reststromen.

PLANET PROOF

Collectief Rivierenland heeft in 2023 meegedaan aan de beoordeling natuur en landschap binnen het concept Planet Proof voor Friesland Campina. Melkveehouders kunnen een toeslag op hun melkprijs krijgen als ze binnen de bedrijfsvoering rekening houden met natuur, landschap, milieu en dierenwelzijn. We mochten verschillende deelnemende bedrijven ondersteunen met het invullen van hun bedrijfspercelen en hebben de percelen in het veld geïnventariseerd en verwerkt in een registratieformulier. Van deze deelnemende bedrijven hebben wij bij 3 bedrijven beoordeeld of het beheer juist werd uitgevoerd.

WOCU

Collectief Rivierenland werkt mee aan veilige en natuurlijke uiterwaarden, onder de naam Waarden-gedreven Onderhoudscontract Uiterwaarden. In samenwerking met de ANV's werd er afgelopen jaar achterstallig onderhoud uitgevoerd in de uiterwaarden langs een deel van de Waal. Zo worden er onder andere maai- en snoeiwerkzaamheden uitgevoerd. Op deze manier dragen het Collectief en de ANV's bij aan het beheer in de uiterwaarden met oog voor ecologie en maatschappelijke belangen.

ONDERHOUD UITERWAARDEN MAAS

Collectief Rivierenland is samen met De Capreton en Vereniging Streekbeheer Rijk Maas en Waal een samenwerking aangegaan met Maaskracht. Maaskracht verzorgt in opdracht van Rijkswaterstaat het onderhoud van de uiterwaarden langs de Maas. Collectief Rivierenland gaat als onderaannemer van Maaskracht agrarisch natuurbeheer uitvoeren. Dit jaar zijn we begonnen met het beheer van de 120 hectare graslandpercelen langs de Noordelijke Maasoevers. Voor de percelen is een goede

beheerder gevonden en een inventarisatie van de plantensoorten gedaan. Hierbij wordt het type grasland bepaald aan de hand van de voorkomende soorten en verhouding tussen kruiden en grassen. Deze graslandtypes gaan van raaigrasweide tot glanshaverhooiland. Afhankelijk van het huidige graslandtype en gebruik van het grasland is er een passend beheerpakket afgesloten. Met het beheer van de uiterwaarden laten we in het rivierenland zien dat duurzaam agrarisch gebruik en natuurwaarden hand in hand met elkaar kunnen gaan.

Maaskracht

VOORUITBLIK NAAR 2024

Het is weer een genoegen om in dit jaarbericht een terugblik te geven op het jaar 2023. Maar niet alleen een genoegen, ook een uitdaging. Want waar moet ik beginnen? Er is zoveel op te noemen dat het bijna niet te doen is om volledig te zijn of om recht te doen aan het enorm vele werk wat alle deelnemers, vrijwilligers, werkorganisatie en bestuur heeft verzet.

In 2023 hebben we keihard gewerkt om de natuurdoelen van het agrarisch natuurbeheer maximaal te behalen, met mooie resultaten! Meer en meer zien we dat in het agrarisch gebied en ons mooie rivierlandschap biodiversiteit toeneemt, soorten zich kunnen vestigen en ontwikkelen. Ontzettend mooi! Wel maak ik me zorgen over de situatie dat ontwikkelingen in het buitengebied geen rekening met elkaar houden. Aanplant van bos (hoe goed bedoeld ook) kan erg nadelig zijn voor een weidevogelgebied, of aanleg van zonnevelden kan onze ambities en doelen in de weg zitten. Zomaar twee voorbeelden, waaruit blijkt dat goede bedoelingen niet altijd goed uitpakken. Op bestuurlijk niveau blijft er werk aan de winkel om dit aan te kaarten. Ook geven weersomstandigheden soms hoofdbreken om toch te kunnen voldoen aan de randvoorwaarden.

2023 was ook het jaar dat we het forse budget en uitbreiding van beheermogelijkheden hebben 'weggezet' en gecontracteerd met deelnemers. Ontzettend veel werk is er verzet. Ik kijk met veel bewondering en waardering naar de grote inzet van de werkorganisatie, maar ook naar het bestuur die de randvoorwaarden creëert waarbinnen alles kan plaatsvinden. Ik zie hier veel professionaliteit en passie.

Ook in het realiseren van natuurdoelen in uiterwaarden en daar het agrarisch gebruik samen met de boeren tot meerwaarde brengen heeft in 2023 prachtig vorm gekregen. Samen met boeren, ANV's en de uitvoerende aannemers die onderhoud en beheer van uiterwaarden uitvoeren, is onder andere binnen de combinatie Maaskracht goed en praktisch samengewerkt om biodiversiteit en natuurdoelen in de uiterwaarden te vergroten. Dit met oog voor het agrarisch gebruik en beheer. Een prachtig voorbeeld van samenwerking wat navolging verdient.

Ik hoop en verwacht dat 2024 een jaar wordt waarin tijd en rust gevonden wordt voor de basis: in het veld zijn, contact met deelnemers en vrijwilligers onderhouden, kennis en resultaat vergroten en de kansen voor het agrarisch natuurbeheer zien en aanpakken. Ik heb vertrouwen dat we dat samen prima kunnen. Want wat is er nu mooier dan het gezang van de grutto, lopend in het kruidenrijk grasland aan de rand van een waterpoel vol leven?

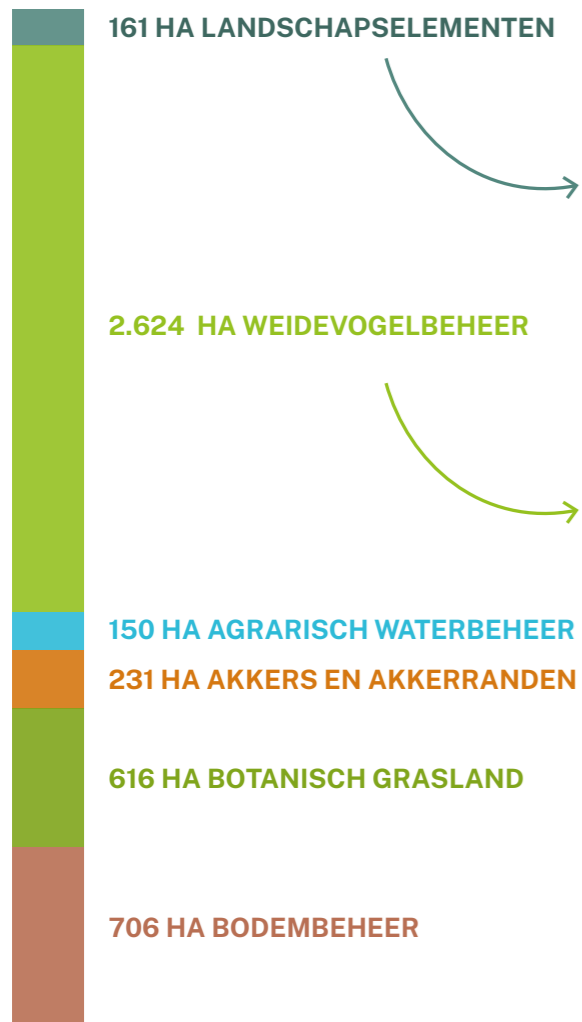
Jos van Maanen, Voorzitter Collectief Rivierenland

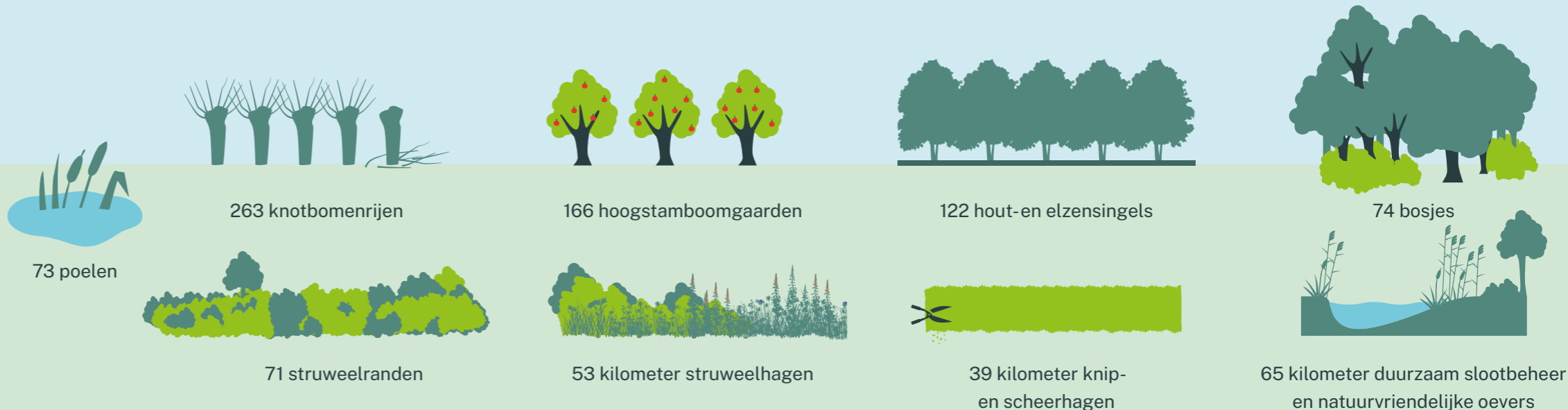

618 PARTICULIEREN EN BOEREN

zetten zich in voor meer biodiversiteit via de regeling Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer in een gebied van **4.488 HECTARE** waarvan

AGRARISCH NATUUR- EN LANDSCHAPSBEHEER IN HET RIVIERENGEBIED

ONS LANDSCHAP IN GETALLEN

ONS WEIDVOGELBEHEER IN GETALLEN

Weidevogelbeheer bestaat uit een mozaïek van verschillende beheervormen. Zo is er tijdens het hele broedseizoen voedsel, dekking en rust aanwezig..

resultaten
2023

WIE OF WAT IS COLLECTIEF RIVIERENLAND?

Collectief Rivierenland is een organisatie die zich inzet voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Als collectief zetten we ons in voor behoud en ontwikkeling van het karakteristieke landschap van het rivierengebied, mét de flora en fauna die daarbij hoort.

Dat doen we via twee sporen. Door de uitvoer van diverse projecten op het gebied van (agrarisch) natuur, landschap- of waterbeheer. En als agrarisch collectief voeren we, samen met onze ruim 600 leden, de subsidieregeling Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLb) uit. We werken hierbij nauw samen met vrijwilligers, burgers, boeren en de zes agrarische natuurverenigingen in het rivierengebied.

Onze kracht is de samenwerking met de agrarische natuurverenigingen:

CONTACT MET COLLECTIEF RIVIERENLAND

www.collectiefrivierenland.nl

info@collectiefrivierenland.nl

Post: Waalbandijk 82, 4054 MG Echteld

Bezoek: Van Heemstraweg 2B, 6653 KB Deest

COLOFON

Uitgave van Collectief Rivierenland, 2024

Tekst: Collectief Rivierenland

Fotografie: Collectief Rivierenland

Vormgeving: Studio Anker, Tiel

info@collectiefrivierenland.nl
www.collectiefrivierenland.nl

Waalbandijk 82
4054 MG Echteld